

 JOURNAL AKRA Akra Kùltür Sanat ve Edebiyat Dergisi (AKRA)	Akra Journal of Culture Art and Literature (AKRAJOURNAL)	
Yıl 14, Year 14, Cilt 14, Volume 14, Sayı 38, Issue 38, Ocak 2026, January 2026 e issn: 2687-6361		
Özgünlük kontrolü	 intihal.net	Authenticity process
DOI: 10.31126/akrajournal.1670262		
Makale türü: İnceleme makalesi		Article type: Research article
Geliş tarihi	05.04.2025	Submitted date
Kabul tarihi	05.10.2025	Accepted date
Elektronik yayın tarihi	25.03.2026	Online publishing date
Atıf Bilgisi / Reference Information <i>Zeynep Büşra Gürtekin (2025). Axel Honneth'in "Tanınma Teorisi" Yaklaşımının Yapısı ve Olanaklarının İncelenmesi - Akra Kùltür Sanat ve Edebiyat Dergisi AKRA / Akra Journal of Culture Art and Literature, AKRAJOURNAL / 2026 / C.14 / S. 38 / s. 601-618</i>		

AXEL HONNETH'İN "TANINMA TEORİSİ" YAKLAŞIMININ YAPISI VE OLANAKLARININ İNCELENMESİ

Zeynep Büşra GÜRTEKİN*

Öz: Tanınma bireyin var olmasından itibaren benliğinin aile, toplum ve devlet içinde kurulması ile ilgili bir problemdir. Bu çerçevede tanınma problemi modernite/postmodernite, rasyonalizm/metafizik gibi birçok konuda temel çıkış tartışmasıdır. Çalışmamızda bu tartışmalara teorik bir çerçeve ve pratik bir çözüm getirme iddiasında olan Axel Honneth'in Tanınma Teorisi değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme kavramsal tartışmalardaki konumu, getirdiği farklılıklar ve olanaklar çerçevesinde yapılmıştır. Tanınma kavramını "süper kategori" olarak alan, mücadele ve benlik inşasını açıklamak için tek yeterli kavram olarak gören Honneth, teorisini psikoloji, felsefe ve sosyolojiyi birbiriyle konuşturarak inşa etmiştir. Hegelci kökenlerle bezenen ve Habermas'ın iletişimsel akıl bakışından yararlanan Honneth, teori ve pratik arasındaki boşluğu kapatarak Eleştirel Teori geleneğini devam ettirme amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel teori, Frankfurt okulu, Tanınma, Habermas, Axel Honneth.

*Yıldız Teknik Üniversitesi / ORCID ID: 0000-0002-2471-816X

ANALYZING THE STRUCTURE AND POSSIBILITIES OF AXEL HONNETH'S "RECOGNITION THEORY" APPROACH

Abstract: Recognition is a problem related to the establishment of the individual's self within the family, society and the state. Therefore, the problem of recognition is the main starting point of debates on modernity/postmodernity, rationalism/metaphysics and many other issues. In our study, Axel Honneth's Recognition Theory, which claims to bring a theoretical framework and a practical solution to these debates, is evaluated. This evaluation is made within the framework of its position in conceptual debates, the differences and possibilities it brings. Honneth, who takes the concept of recognition as a "super-category" and sees it as the only adequate concept to explain struggle and self-construction, constructs his theory by interweaving psychology, philosophy and sociology. Honneth's thought, on the one hand, is imbued with Hegelian roots, and on the other hand, he draws on Habermas's communicative view of reason. Honneth aims to continue the tradition of Critical Theory by bridging the gap between theory and practice.

Keywords: Critical theory, Frankfurt school, Recognition, Habermas, Axel Honneth.

1. Giriş

Tarih bireylerin var olmak için verdikleri tanınma ve buna bağlı olarak hak mücadelelerinin de tarihidir. Günümüzde bireyler tanınma ve hak talebinde bulunsa da bireylerin her türlü ayrımcılığa uğrayabildiği, birçoğunun temel ihtiyaçlarının dahi karşılanamadığı, doğanın yok edildiği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderek arttığı bir dünya mevcuttur. Bu nedenle tanınmanın karşılıklı ve birlikte tanınma olmadan adalet ve özgürlük içermeyen bir yapı sunduğu ortadadır. Axel Honneth'in tanınma teorisi birçok diğer düşünür gibi bu soruna psikolojik, etik ve sosyolojik bir cevap arayışıdır.

Bu çalışmanın amacı, Honneth'in tanınma kuramını merkeze alarak, sosyal adaletin bireysel ve kurumsal boyutlarını tartışmaktır. Honneth'in *Tanınma Uğruna Mücadele* ile şekillenen yaklaşımı, Fraser ile yürüttüğü tartışmalarda da görüldüğü üzere, sosyal adaletin yalnızca yeniden bölüşüm değil, aynı zamanda tanınma sorunları etrafında kavranması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede tanınma teorisi, bireyin özsaygı ve özetibarını özneler arası ilişkiler üzerinden inşa etmesi kadar, göç, etnik kimlik ve toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya çıkan güncel tanınma mücadelelerini de açıklayıcı bir potansiyel taşımaktadır. Çalışma, bu teorinin kuramsal katkılarını mevcut literatür çerçevesinde tartışarak yeni açılımlar sunmayı hedeflemektedir.

Honneth Almanya'da 1949 yılında dünyaya gelmiş ve yine aynı yerde çeşitli üniversitelerde felsefe, edebiyat ve sosyoloji okumuştur. Sosyoloji enstitüsünde doktora çalışmaları yapan Honneth, 1982-83 yılları arasında Jürgen Habermas'la araştırma yapmıştır. Diğer tüm eğitimi gibi Habermas'la olan teması da düşünsel hayatı için önemli bir kaynak olmuştur. 1990 yılına kadar Habermas'ın asistanlığını yapan Honneth bu değerlendirmenin de ana kaynaklarından biri olan *Struggle for Recognition* isimli doktora çalışmasını bitirmiş ve çalışması kitap olarak basılmıştır. Daha sonra çeşitli üniversitelerde profesör olarak dersler veren Honneth, 2001-2008 yılları arasında Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü yöneticiliğini yapmıştır. Halen birçok üniversitenin felsefe bölümlerinde ders vermeye devam eden Honneth birçok kitap ve makale kaleme almıştır.¹

Honneth'in yaşam öyküsünden de anlaşılabilirce üzere, birçok düşünürden etkilenmiş ve kendi düşünsel yapısını böylece oluşturmuştur. Özellikle Hegel'in etkisi başat kitaplarında ve düşüncesinde oldukça yer etmiştir, teorisini ortaya koyarken temellendirmeyi Hegel düşüncesi üzerine kurmaktadır. Bunun yanı sıra Habermas başta olmak üzere eserlerinde diğer Frankfurt Okulu yazarlarının da etkisi görülmektedir. Aynı zamanda Honneth düşüncesinin psikoloji ağır basan kısmında George Mead isminin de etkisi büyüktür. Mead'ın yaklaşımı Honneth için Hegel'in "metafizik" içeren yorumunun ayağının yere basması için önemli bir araçtır.²

Frankfurt Okulu'nun üçüncü kuşak düşünürü olarak kabul edilen Honneth'i anlamak için, önceki kuşaklardan ayrıldığı noktaları tarihsel açıdan değerlendirmek önemlidir. Bu dönem 68 hareketinden sonraki isimlerle başlatılırken bu düşünürlerin düşün hayatında Soğuk Savaş'ın bitimi ve küreselleşme gibi paradigmalar etkili görülmektedir. Birinci ve ikinci kuşak düşünürlerde maddi şartların düşünürlerin yaklaşımlarının yönünü etkilemesi durumu üçüncü kuşak düşünürlerde de görülmektedir. Özellikle 80'ler ile sivil toplum, temsili-demokrasi ve çok kültürlülük tartışmalarının yanına postmodernizm tartışmaları eklenmiştir. Bu bağlamda aslında ikinci kuşaktan itibaren sıklıkla gördü-

1. Columbia University , "Axel Honneth" (Çevrimiçi) <https://philosophy.columbia.edu/content/axel-honneth> 17.05.2021, Jean-Philippe Deranty, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/339390769_HONNETH_Axel_born_1949, 17.05.2021.

2. Tüm bu düşünce temelleri için bkz. Axel Honneth, Tanınma Uğruna Mücadele, çev. Özgür Aktok, İstanbul, İthaki Yayınları, 2015.

ğümüz Marksist yaklaşımın var olan yorumlarının teori ve pratik bağlamda yeterli gelmemesi eleştirisi bu kuşak düşünürlerde de bulunmaktadır.

Frankfurt okuluna dair yapılan ayrımlarda üçüncü kuşağın ön ismi olarak alınan Honneth'in tanınma kavramında Habermas'ın iletişimsel eylem teorisinin etkisi olduğu görülmektedir. İletişimsel eylem toplumda kabul gören kurallara uygun davranan öznelerin uzlaşmaya vardığı bu bağlamda etige dayanan bir zemin yaratmaktadır. Bu ortamın özelliği, tüm katılan bireylerin eşit fırsatlara ve dolayısıyla hükmetme biçimlerinden azade ideal bir yapıya sahip olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Buna dayalı olarak kurulacak bir toplumun bunun neticesinde siyasal iktidardan farklı bir kurumsallaşmaya sahip olacağı düşünülmektedir. Honneth eleştirisini tam bu idealize ortam düşüncesine koymakta ve dönemin ruhu da düşünüldüğünde düşüncesi gündelik hayattaki etik konulara, cinsiyet ve kimliğin oluşumuna dayanmaktadır. Habermas'ın düşüncesinde iletişimsel eylem teorisinin pratik ile arasında açılan boşluğunun günlük hayatta olan durumu açıklamada yetersiz kaldığına inanan Honneth, sosyal temas ile düşüncesini oluşturmuştur. Bu bağlamda Marksist düşüncenin çıkmazda olduğunu ifade eden düşünürlerden biri olarak Honneth, eleştirel teoriyi günün kavramları ile yorumlamış ve yorumlamasıyla günün kavramlarına farklı boyutlar kazandırmıştır. Bu düzlemde tanınma için mücadele yaklaşımıyla hem teori ve pratiği birleştirmeye çalışmış hem de bir tarih ve toplum anlayışı ortaya koymuştur. Tanınma içerisinde özbilinç veya benlik geliştirme biçimleri ele alınarak hem psikolojik bir yaklaşım hem de normatif bir yaklaşım oluşturmuştur.³

Honneth *Tanınma Uğruna Mücadele* doktora tezi ve sonrası için tezden yayınlanan kitabıyla tanınma yaklaşımını sistematik bir şekilde oluşturmaktadır. Bu yaklaşımla bireyi “yalıtılmış özneler” olarak, doğal hukuk bakışıyla varlığı ilk ve en yüksek özne olarak gören yaklaşımlara karşı özneler arası bir birey inşası kurmuştur. Bu inşaa, Hegel'in “etik yaşamsal birlik” durumunu teorik olarak geliştirme bakış açısını temel alarak ancak metafizik sonrası bir zemine oturarak mümkün olmuştur.⁴ Bu zemin ise George H. Mead'in sosyal psikolojisi başta olmak üzere psikoloji ve sosyolojiden yaklaşımlar ile oluşturulmuştur.

3. Axel Honneth, **Disrespect; The Normative Foundations of Critical Theory**, Polity Press, Cambridge, 2007, s.70-73.

4. Axel Honneth, **Tanınma Uğruna Mücadele**, Çev. Özgür Aktok, İstanbul, İthaki Yayınları, 2015, s.24-31.

2. Tanınma Teorisi

Honneth'in tanınma teorisinde oluşturan birey, kendini sadece öznelarası ilişkide tanıyarak gerçekleştirebilecek ve bu şekilde toplumsal özgürlüğün yapıtaşı olabilecektir. Bu temeli Hegel'in tanınma yaklaşımından alarak eleştirel teori düşünürü olması çerçevesinde maddi temelden eksik kalan yönlerini psikoloji, etik ve sosyoloji ile yapılandırarak oluşturmuştur.⁵ Hegel'in tanınmanın diğer boyutu⁶ sayılmamayı tipleştirmemesi üzerinden Honneth, buraya önceki cümlede psikolojik, etik, sosyolojik yönler dediğimiz yönlerle karşılık gelecek şekilde bireyler arası sevgi ilişkilerinde, hak ilişkilerinde ve ait olduğu toplulukta sayılmamalar kategorize etmekte ve toplumsal çatışma ile mücadeleleri bu sayılmamalar üzerinden temellendirmektedir.⁷ Bu bağlamda Honneth, mücadeleleri sadece üretim araçlarının adil dağıtımı üzerinden oluşan haksızlıkların kolektif bir boyuta dönüşmesi olarak görmemekte bunu da içerecek bir şekilde psikolojik ve sosyolojik temelli birçok nedeni mücadeleye içkin kurulamaktadır.

Honneth Hegel'in tanınma yaklaşımını metafizik sonrası düzlemde yorumlarken Habermas'ın iletişimsel akıl kavramından yararlanmakta ancak merkeze çıkış amacı teori ve pratik birliği doğrultusunda toplumsal çatışma ve bu bağlamda mücadeleleri koymaktadır. Bu çerçevede Habermas'ta bildiğimiz ideal olanın bozulmasının aksine tanınma mücadeleleri ile ideal olana ulaşılabilirliğini işaret etmektedir. Aynı zamanda iletişimsel aklın alanında Habermas'ın görmediği tahakküm ilişkilerini Honneth azade görmemekte ve mücadele pratikleri bu bağlamda da gerekli görmektedir.⁸

Mead'in sosyal psikolojisi ile Hegel'in tanınma yaklaşımı arasındaki benzerliklerden hareketle, Honneth 'ben'in oluşumunu öznelarasılık üzerinden açıklamış ve bunu tanınma teorisine eklemiştir. Böylece Hegel'de yere basmadığını düşündüğü noktaları bu yaklaşımla temellendiren Honneth, Mead'in ben'in karşısına koyduğu "genelleştirilmiş öteki" kavramını benimsemekte ve bu öteki kültür, hukuki kültür ve toplumsal yapılar gibi tanınmanın yapısal -

5. Honneth, "Çevirmenin Önsözü", Tanınma Uğruna Mücadele, s.12.

6. Tanınmanın zıddı sayılmama değil, kayıtsız kalmaktır. Sayılmama hallerinde bir eylemlilik bulunmakta ancak bu bireyin benliğini fark ederek yapılmamakta ya da göz ardı edilmektedir.

7. Honneth, Tanınma Uğruna Mücadele, s.158.

8. Honneth, Disrespect; The Normative Foundations of Critical Theory, s.70-72.

laştığı alanlar olarak görülebilmektedir. “Ben” ötekilerle çatışarak yani varlığını ortaya koymaya çalışmasının getirdiği gerilimle mücadele etmektedir. Bu mücadeleler de “ben” ve “genelleştirilmiş öteki” arasındaki farkın azalmasına sebep olmakta ve böylece toplumsal barış ve birlik sağlanabilmektedir. Honneth’in vurgu kavramı “kendini geliştirmek” Mead temelli bir şekilde; bireyin nitelikleri bakımından saygı ve itibar görmesidir. Bu şekilde birey “ben”ini koruyarak toplumda pozisyonunu alacak ve toplumsal birliktelikte kendini gerçekleştirmiş olarak var edecektir.⁹

Tüm bu temel ışığında Honneth birbiriyle tamamen sıkı ilişkili tanınma ve sayılmama halleri kategorize etmiştir. Tanınma kalıpları; sevgi, hak ve dayanışma, sayılmama kalıpları ise tecavüz, hak tanımama ve itibarsızlaştırmadır.¹⁰ Sayılmama biçimleriyle bireylerin tanınma uğruna mücadelesini temellendirirken, aynı zamanda “ben”likleri yaralaması açısından da bu kategorileri ortaya koymaktadır. Mücadele, bireysel sayılmama tecrübelerinden değil, bu sayılmama hallerinin pek çok bireyce tecrübe edilmesi sonucu oluşabilmektedir.

Tanınma ve dolayısıyla sayılmama durumunun ilk zemini sevgi ilişkilerinde; öncelikle aile içi, partner ilişkisi ve arkadaşlık ilişkilerine odaklanarak “sevgi ilişkileri” bağlamında benlik oluşumuna yaklaşmaktadır. Tanınma teorisinin en yoğun psikanaliz içeren aşaması bu sevgi ilişkisinde ortaya çıkmakta ve çocukluk dönemine özellikle odaklanmaktadır.¹¹ Bu aşama tanınma ilişkisi çerçevesinde tamamlanabilirse kişinin elde edeceği “özgüven”dir. Burada sayılmama biçimleri olarak fiziksel bütünlüğünün ihlali kapsamında taciz, tecavüz, işkence gibi araçlar kişiliğin benliğinin bütünlüğünü bozduğundan toplumla sağlıklı ilişkiler kuracak bir ben kalmayacaktır. Ancak bu sayılmamanın toplumsal mücadele anlamında tek başına bir kolektiflik oluşturacağı varsayılmamalıdır. Honneth bu tanınmamalarının her birinin genelleşmesi sonucu ancak böyle bir mücadeleye sebep olabileceğini belirtmektedir.¹²

Diğer bir tanınma ortamı ve sayılmama durumunun zemini Honneth’e göre hukuki ilişkilerde oluşmakta ve bu tarihsel bir süreç çerçevesinde olmaktadır. Bu aşama birey için tanınma ilişkileri bağlamında gerçekleşirse bireyin kazanımı “öz saygı”dır. Bireylerin hakları sayıldığı ölçüde o hakkın taşıyıcısı ve

9. Honneth, Tanınma Uğruna Mücadele, s.122-154.

10. ae., s.154, s.216.

11. ae., s.110.

12. ae., s. 259.

dolayısıyla özsaygı sahibi hissedeceklerini belirten Honneth, ancak birey hakları tanınmadığında özsaygısını kaybedeceğinden kendini sorumlu tutulacak bir benlik sahibi görmeyerek toplum içinde sağlıklı bir biçimde devam edemeyeceğini belirtmektedir. Mead'in ifadesiyle "genelleştirilmiş öteki" yani çoğunluk ya da hukuki kültür eğer o hakkı o gruba ya da bireye hak görüyorsa ancak o hakka birey sahip olduğunu hissedebilmektedir.¹³ Örneğin bu alanı en çok değerlendirebileceğimiz yurttaşlık tartışmalarında Honneth, Thomas Marshall'a referansla hakkın yasada yazılması ile bireylere tanınması arasında fark olduğu ve bu farkın getirdiği eşitsizlik ve adaletsizlik sonucu mücadelelerin oluştuğunu ifade etmektedir.¹⁴ Tanınma alanına örneğin iş hayatında cinsiyet ayrımının hukuken olmaması hâli verilebilir. Ancak belirtildiği gibi bir hakkın hukukta yer almasının o hakkı bireylere tanımadığı açıkça ortadadır. Honneth'in sayılmama hâli biçimine iş hayatında kadının ve kuirlerin uğradığı ayrımcılıklar gösterilebilmektedir. Örneğin hukuken kadının çalışmaması ile ilgili bir madde olmamasına, kadının doğum, emzirme gibi izinlerinin belirli olmasına karşın kadının iş hayatında ilk feda edilen olması ya da başka sebepler gösterilerek işe alınmaması durumu bir sayılmama hâlidir. Yine Honneth'in sayılmama hâlinin kolektif boyuta ulaşması ile mücadele pratikleri oluşturacağı varsayımına "me too hareketi" gösterilebilir. Birçok kadın hukuken eşit olmasına rağmen kurulan ataerkil yapı nedeniyle işyerlerinde uğradıkları tacizlere mücadele pratikleri bağlamında ses çıkarmışlardır. Bu öyle bir kolektif sayılmama hâlidir ki birçok ülkede yine aynı mücadele pratiğini ateşlemiştir.

Honneth'in öngördüğü üçüncü zemin "dayanışma"; bireysel özellikleri anlamında kişinin toplum tarafından sayılması ve değer görmesidir.¹⁵ Birey ayırıcı nitelikleri bağlamında tanındığını bilirse bireyin bu tanınma sürecinden kazanımı "değer" diğer bir deyişle "öz itibar"dır. Bu değer görme hukukiden farklı olarak eşit bir birey şeklinde hakkın sahibi olmak değil, farklılıkları boyutunda tanınmaktır. Bu değeri görmeyen birey kendi olmasından mütevellit bir aşağılamaya maruz kalmakta ve bu ya öfkeye ya utanca dönüşmektedir. Böylece yine diğer durumlarda görüldüğü gibi toplumun bir parçası olamamaktadır. Bireyin farklılıklarının tanınmaması bireyde tehdit olarak

13. ae., s.179.

14. ae., s.193.

15. ae., s. 201

algılanmakta ve dolayısıyla da eyleme dönüşmektedir. Bu sayılmama hâline azınlıkların durumu örnek verilebilir, özellikle ulus devletleşme süreçlerine haiz tek tipleştirme projelerinde bireye kendi niteliklerini bırakıp tek tipin niteliğine uyarsa tanınma verileceği çeşitli yapılar ve söylemle hissettirilmektedir. Bunun sonucunda mücadele pratiği oluşmayıp asimilasyon, entegrasyon çerçevesinde süreçler yürüyebilmekte ancak eğer kolektif bir direnç sağlanırsa mücadele pratikleri de oluşabilmektedir. Bu pratikler ile birey ve gruplar tanınma için mücadele etmekte ve çeşitli kazanımlarla öz itibarlarını elde edebilmektedirler.

Bireylerin toplumsal yapı içerisinde kimlik, dayanışma ve kamusal alan gibi kavramlarla ele alınması grup odaklı bir yaklaşımla sonuçlanmaktadır. Bu sonuç aynı zamanda grubun kendini diğer gruplardan ayırarak grup olarak inşa edebilmesi nedeniyle öteki merkezli bir yapıdır. Bu uzlaşmaz çelişki bir yandan temelden bir birlikte yaşama sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu çelişkinin birlikte yaşamaya dönüşmesi ve bunun belli bir onurlu yaşam bağlamında gerçekleşmesi için geliştirilen yaklaşımlardan biri Axel Honneth'in *tanınma teorisi*'dir. Tanınma teorisi aşamaları ve ilkeleri ile şartları belirlemesinin yanı sıra *tanınma uğruna mücadele* kavramıyla da hem mücadele kavramını toplumun bütünü için geliştirici bir yere koymakta hem de neredeyse gerekli görmektedir. Aynı zamanda dayanışmayı esas amaç olarak görmeyerek insan onuru temelli oluşturduğu yaklaşımının lokomotifini insanların birbirlerini eşiti olarak tanımaları ve bu sürecin dinamikliğidir. Aynı zamanda bu yapıyı özneler arası ele alarak tanınmayı öznelerin karşılıklı onayı çerçevesinde ele almaktadır. Bunun aksi bir ortam içinde bulunan öznelerden birlik ve bütünlük oluşamayacağını belirten Honneth, zaten öznenin bireyselliğini de tanınma olmadan kazanamayacağını vurgulamıştır.¹⁶

Bireyselleşmenin temeline de tanınmayı koyan Honneth, bu yolda aksini sağlayan durumları belirlemektedir. Bu belirlemede oldukça etik ve psikolojik bir yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bireyin ilk onurunu zedeleyen davranışı şiddet olarak görmekte ve yıkıcılığının benlik yarılmasına neden olacağını belirtmektedir. Bu nedenle kendini oluşturamayan birey başkalarıyla ilişkisini de oluşturamamakta ya da güvensiz bir zeminde oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak Honneth için kendini gerçekleştirmenin ilk zemini *sevgi, arkadaşlık ve önemsenme güvencesidir*. Bu bağlamda ikinci yıkıcı

16. ae., s.154-210.

gördüğü durum bireylerin haklarını tanımama ve dolayısıyla özsayılarına müdahale etmektir. Çünkü Honneth yasal eşit hakların teminini özsayı gelişimi için temel görmektedir. Kendini gerçekleştirme bağlamında Honneth'in gördüğü üçüncü zemin dayanışma ve öz itibar zeminidir. Bu kişisel farklılıkları niteleyen belirli özelliklerin tanınması ve bu bağlamda birlik ve beraberlik içinde olunmasıdır. Honneth tanınma teorisini şekillendirirken Hegel'in bireyin hareketlerinin temeline sözleşmecilerin koruma güdüsünü koymasının aksine yerleştirdiği tanınma güdüsünü koymaktadır. Hegel'in bu ahlaki güdüler varsayımı, mücadelelerin temelini oluşturmakta ve tanınma için mücadeleler toplumları şekillendirmektedir.¹⁷ Bu mücadelelerin ulaştığı çözümler zamanla teamül olmakta ve buradan süzülen etik yapı zamanla örgütlü bir yapıya dönüşmektedir.

2.1. Honneth Tanınma Geleneğinin Peşinde; Marx, Sorel'e Bakış

Honneth tanınma teorisini oluştururken Hegel sonrası tanınmayı ele alan yaklaşımların eksikliklerini göstermek istemiş ve bu şekilde teorisinin de gerekliliğini kurgulamıştır. Bu bağlamda ele aldığı ilk düşünür tanınma yaklaşımını emek bağlamında ele alan Marx'tır. Birey, kendini emek vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Ancak kapitalizm ile bu tekâmül sadece sermaye sınıfı için söz konusu olacak şekilde kısıtlanmış ve emekçilerin ürettikleri ile kendini gerçekleştirmeleri arasındaki bağ kopmuştur. Böylece ben'likleri sekteye uğrayan bireyler için tanınma uğruna mücadele pratikleri devreye girmekte ve sınıf çatışması başlamaktadır. Marx'ın tanınmayı sadece emeğe ve dolayısıyla maddi süreçlere indirgediği iddiasıyla Marx'ı eleştiren Honneth, bu bağı kuramadığı için Marx'ın mücadele anlayışının tanınma mücadelesinden ekonomik çıkarlar mücadelesine döndüğünü belirtmektedir.¹⁸ Honneth bir bakıma Marx'ın şeyleşme yaklaşımını sosyal çatışmaların ahlaki grameri olarak tekrar yorumlamaktadır. Tanınmanın olmadığı durumlarda yapılan şey aslında bir şeyleşmedir. Tanınmama hallerinde benlikler değil belirli şeyler üzerinden bireyler birbirini, dünyayı ve hatta kendini görmekte ve eylemde bulunmaktadır. Honneth Marx'ın da kimi eserlerinde sınıf mücadelesini bir iktidar ve kaynak mücadelesi olarak görmediğini, tahakküm altında olan sınıfın öz saygı ve itibarı için

17. Axel Honneth, Tanınma Uğruna Mücadele, çev. Özgür Aktok, İthaki Yayınları, İstanbul, 2016, s.22.

18. Honneth, Tanınma Uğruna Mücadele, s.232-242.

mücadele ettiği şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Mücadelenin ortaya çıkması için sadece adaletsiz dağıtım sorunlarının yeterli olmayacağını vurgulayan Honneth, sayılmama koşullarının oluşması gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak yine de Honneth kendi tanınma teorisi zemininin Marx'ın yaklaşımında bulunmadığını çünkü Marx'ın üretim ilişkileriyle kendini sınırlandırdığını belirtmektedir.¹⁹

Georges Sorel, Marx'a eleştiri üzerinden tanınma yaklaşımını geliştirmiş Marx'ın ekonomik çıkarlara dayalı yaklaşımını indirgemeci olarak ahlaki temeller kazandırmaya çalışmıştır. Bireyi yaralayan ahlaki olarak kabul edilemez durumların oluşturduğu mücadele ortamı Sorel'e göre hukuki normlar ile bireyi yaralamayan bir yapının oluşması ile sonuçlanmaktadır. Ancak bu sadece mücadele gösteren ve kazanan sınıfın ahlaki normlarının hukuki normlaşması olarak oluşacağından tanınma bir iktidar mücadelesi alanına dönüşmektedir.²⁰

Bu iki düşünürde de tanınma yaklaşımının tek taraflı alınması yani öznel-rarasından ziyade bir özne bağlamında kurulması Honneth tarafından eleştirilmektedir. Böylece Honneth kendi teorisinin bütüncüllüğünün bu düşünürlerde olmadığı belirterek teorisinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

2.2. Sorunun Kökeni ve Çözüm Tartışmaları;

Yeniden Dağıtım mı Tanınma mı?²¹

Tanınma, özellikle küreselleşme ve göç olgusu çeşitlilik ve çoğulluk siyaseti bağlamında önemli bir literatür kavramıdır. Bu durum en başta liberalizmin vadettiği ekonomik refahı çok sınırlı bir grup için getirmiş olması ve getirmiş olsa dahi azınlıkların, ayrımcılığa maruz kalanların tanınmalarının salt ekonomi ile ilgili olmaması bağlamında tartışılmaktadır.²² Bu çerçevede tanınma, bir boyutuyla ekonomi temelli yeniden dağıtım sorunun temeline konulmakta bir boyutuyla kimlikler ve farklılıklar temelli hak, saygı ve değer

19. Fırat Mollaer, "Kimlik Politikasını Yeniden Düşünmek: Çağdaş Tanınma Tartışmalarının Birikimi", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı:16, cilt:4, s.1136-1138.

20. Honneth, **Tanınma Uğruna Mücadele**, s.243-249.

21. Axel Honneth, Nancy Fraser, **Redistribution or Recognition?**, çev. Joel Golb, J. Ingram, and C. Wilke, New York, Verso Books, 2003.

22. Fırat Mollaer, age, s.1140-1143.

bağlamında ele alınmaktadır. Bu tartışmalar düzleminde bir diğer eleştirel teorisyen olan Nancy Fraser'in düşün cesine bakmak Honneth'in tanınma teorisi ve bu bağlamda katkıları ve eksiklerini anlamak bakımından önemlidir.

Yukarıda ifade edildiği üzere eğer sorunların temeli ekonomiye dayanarak yeniden dağıtım bağlamında ele alınırsa çözüm de bu bağlamda tartışılacak ancak tanınma sorunların temeli görülürse çözüm farklılığın, benliklerin ve kimliklerin tanınması bağlamına getirilecektir. Aslında bu ikili durum eleştirel teori düşüncesinin temelinden gelen bir tartışmadır. Özellikle ikinci kuşak teorisyenlerden itibaren ekonomi temelli bakış açısının teori ve pratik açısından yeterli olmadığı vurgulanmakta ve bu doğrultuda yaklaşımlar geliştirilmektedir. Ancak burada "yeniden dağıtım" kavramı ile eleştirel teorinin ilk yaklaşımından farklı olarak belli liberal kabuller üzerinden var olan kurumsal kimi bozuklukların düzeltilmesi tartışması ilerlemektedir. Bu bağlamda yeniden dağıtım açısından bakılsa da bu Marksist temellerden uzak bir tartışmadır.

Fraser günün koşulları gereği sorunun temelini yeniden dağıtımdan tanınmaya geçtiğini ifade etmektedir. Buna bağlı olarak Fraser tarihsel süreç çerçevesinde değişime odaklanmaktadır. Bu yaklaşım kendisinden önceki eleştirel teori düşünürlerinin Marksist temelli yaklaşımlara getirdiği eleştirilere benzetilmektedir. Ancak Honneth tüm sorunların ve dolayısıyla sorunlar nedeniyle oluşan mücadelelerin tanınma (sayılmama) temelli olduğunu iddia etmekte ve tanınma yaklaşımının ekonomi temelli sorunları da içerdığını belirterek çözümü de burada bulmaktadır.²³ Böylece indirgemecilik bağlamında iki düşünür de eleştiri getirirken tanınma yaklaşımını paradigma olarak nasıl bir kategoriye yerleştirdikleri konusunda ayrılmaktadırlar.

Fraser aynı zamanda Honneth'in kendini gerçekleştirme temelli benlik yaklaşımının ve psikolojik boyutun bu denli tanınma teorisinin temeline oturtulmasını teori açısından zayıflatıcı nokta olarak bulmaktadır. Birey örneğinin kendi benliğinin oluşumunu başka bir benliğin sayılmaması üzerine kurabilmektedir. Bu sorun bakımından Fraser'in Honneth'e getirdiği eleştiri kurumsal ve yapısal temelin göz ardı edilmesidir. Tüm bu eleştirel doğrultusunda Fraser, iki aşamalı bir yapı sonucu ancak sorunun çözülebileceğini düşünmüş bu bağlamda çözümü kaynakların, belirli bir seviyede asgari eşit saklı pay üzerinden bireylere dağıtımı ile ifade özgürlüğü ve imkânı verecek şekilde olmasına ve bireylerin toplum bakımından kurumsallaşmış değer yapıları ile eşit saygı gör

23. Honneth, Fraser, age., s.14-15, 135.

melerine bağlamıştır.²⁴ Bu bağlamda yukarıdaki “yeniden dağıtım mı tanınma mı” tartışması doğrultusunda tanınma aşaması için temel şartı Fraser yeniden dağıtımın adilliğinde görmektedir. Ancak Fraser bu ikili durumu birbirlerine etkisi bağlamında bir bütün olarak ele almaktadır. Örneğin Fraser’dan hareketle neoliberal popülist hegemonya stratejisinin sıklıkla başvurduğu geliri olmayan kesimlere yardım durumu aslında bir yeniden dağıtımın adilleştirilmesi olarak görülebilecek de olsa tanınma bağlamında o kesimleri “pasif, asalak” gibi veya politik olarak “bağımlı, düşünemez, çıkarıcı ve tutucu” olarak gösterebilmektedir. Yine aynı şekilde yeniden dağıtım olmadan tanınma verilmesinin de oluşturacağı sorunlar bulunmaktadır. Bu bağlamda iki çözüm bir arada ve birlikte düşünülerek çalışması gerektiğini öne süren Fraser, yukarıda getirdiğimiz eleştiri bağlamında burada her iki çözüm için iki yöntem ortaya koymaktadır. Fraser hem yeniden dağıtımda hem de tanınma da bir var olan düzen içerisinde sorunları düzeltme bir de eleştirel teorinin çıkış noktasına benzer şekilde var olan düzeni değiştirerek düzeltme olarak iki yöntem öngörmüştür.²⁵

Langman’ın²⁶ Honneth’in tanınma teorisine eleştirisi, Honneth’in tanınma teorisini oluşturduğu yıllarda ekonomik temelli sorunların zirvede olması ve toplumsal sorunlara değinerek teorisini oluşturduğunu vurgulayan Honneth’in bu maddi şartları göz ardı etmesi çerçevesindedir. Elbette bu dönem marjinalleştirilmiş, aşağılanmış ve mağdur edilmiş, kırgın ve öfkeli hisseden ve modern demokrasinin eşitlik ve adalet için evrensel haklar vaadini gerçekleştirmeye çalışan kadınları, ırksal/etnik azınlıkları, LGBTQ’ları ve birçok kesimi de barındırmaktadır. Ancak Langman, tanınma tartışmalarının, demokrasi ve evrensel haysiyet mücadelelerinin bir parçası olarak çok değerli olmakla birlikte, çoğu zaman daha büyük toplumun yapısal ve ideolojik yönlerinde kök salmış ekonomik faktörlere bağlılığının göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Bunları örneklerle açıklayan Langman örneğin Siyahların uğradığı ayrımcılığın köklerinin kölelikte bulunabileceği örneğini vermektedir. Ancak Honneth’in rotasının bu temel dışına dönmesiyle Frankfurt Okulu’nun kapsayıcı bir bakış

24. ac., s.36.

25. Nancy Fraser, “From Redistribution to Recognition?”, *New Left Review*, <https://bibliopreta.com.br/wp-content/uploads/2018/01/Fraser-Redistribution-Recognition-Dilema-1.pdf>, 17.06.2021, s.87-128.

26. Lauren Langman, “The Recognition Theory of No-Body”, Axel Honneth and *The Critical Theory of Recognition*, New York, 2019, Palgrave.

geliştirmesinden uzaklaşıldığını düşünmektedir.²⁷ Buradan hareketle görülebilecek bir diğer sorun bireylerin benliklerinin sayılmama hallerinde öfke, güvensizlik veya kırılmalık hissetmeyecek kadar benlik kaybına uğradığı durumlardır. Normatif yaklaşımlarda olabilecek bu durum, aslında bir bakıma bireye inerken bireyin neyden etkileneceğini de sınırlamaktır. Diğer hâlde ise birey kendi benliğini koruyamayacak kadar benlik kaybına uğradıysa dolayısıyla belli bir grup için bu söz konusu olup mücadele pratiklerine dönüşemeyecek seviyeye geldiyse bireyi bu yapı içerisinde barış ve bütünlük içinde sayıp sayamayacağımız sorundur. Bu da aslında bizi yine yapısal eleştirilerin gerekliliğini hatırlatmaktadır. Yine bir diğer sorun tanınma mücadelelerinde mücadele veren tarafın araçlarının tahakküm kuran tarafla eşit olmaması durumudur. Böyle mücadele pratiklerinin sonunda toplumsal barış yerine daha keskin bir şekilde tahakküm yapıları oluşabilmektedir.

Honneth *Tanınma Uğruna Mücadele* eserinden sonra gelen eleştirileri birçok makalesinde değerlendirmiştir.²⁸ Honneth'in tanınma yaklaşımını; bireylerin olumlu özelliklerinin kabul görmesi, sadece söylem ile değil eylemler ile de tanınmanın gerçekleşmesi, tanınmanın bir amaç ve ideoloji doğrultusunda değil, sadece tanıma amaçlı olması gerektiği çerçevesinde yorumlamaktadır. Bu yorum ideal düzeyde yeterli gözüktüğü de kadının anneliğinin ve ev içi rollerinin teşvik edildiği, kutsandığı bir toplumda kadın rolü çerçevesinde benliğini kurabilmektedir. Yine bir diğer örnekle askerin karşılaştığı takdir askeri sadece bu benliği üzerinden bir tanınma talebine götürebilmektedir.²⁹ Honneth bu eleştirilere;

"Peki ya kadınlar, ilgili anne olarak kamusal tanınma ile karşılandıklarında, onlara ev dışındaki roller ve makamların yolunun kapanması yoluyla kendisinden mahrum bırakıldıkları saygı kısmen de olsa telafi ediliyor değil midir? En nihayetinde, eril kahramanlığın değerler şeması, kendi yerel kültürlerinde işsizlikten ya da sosyal anlamlılıktaki eksik nitelikli olma durumundan mustarip olan o erkeklere, bir arada durmalarını sağlayan, yine prestij telafisi sağlayan eril bir alt kültüre erişme şansını veriyor olabilir."³⁰

Şeklinde cevap vermektedir. Ancak uygulamada ataerkil sömürü, kapitalist

27. Langman, age., s.91-94.

28. Bu makalelerden derlediği kitabın çevirisi için Bknz. Axel Honneth, Bizdeki Ben: Tanınma Teorisi Üzerine İncelemeler, Çev. Özgür Aktok, İstanbul, İthaki Yayı

29. ae., s.119-125.

30. ae., s.120.

sömürü gibi alanlarda görebileceğimiz üzere bu gibi tanınmalar sömürüleri keskinleştirerek bireyin ideolojik bir benlik çerçevesinde kendisini tanınmasına neden olabilmektedir. Honneth bu gibi ideolojik tanınma biçimlerinin bireyi sorgulamaya götürebileceği ve bunların dışına çıkarak kendi taleplerini bulabileceği bir ortam oluşturması bağlamında önemli olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç

Çalışmada, Axel Honneth'in tanınma teorisinin temelleri, bu çerçevede gelişen tartışmalar ve teorinin sunduğu düşünsel olanaklar ele alınmıştır. Frankfurt Okulu'nun üçüncü kuşak temsilcilerinden olan Honneth, tanınma merkezli yaklaşımıyla Marksist geleneğin günceli açıklama arayışını sürdürmüştür; teori ile pratik arasındaki birliği sağlamaya dönük çabasıyla Eleştirel Teori'nin sürekliliğini kurmuştur. Bu yönüyle tanınma teorisi, yalnızca bireyin özsaygı ve öznelerarası ilişkiler düzeyinde değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve kurumsal yapılarda işleyen dinamiklerin anlaşılması bakımından da güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır. Literatürde Fraser ile yürütülen tartışmaların da ortaya koyduğu üzere, tanınma ve yeniden bölüşüm sorunları birbirinden ayrılmaz biçimde iç içedir; bu nedenle Honneth'in yaklaşımı, sosyal adalet tartışmalarına hem kuramsal hem de normatif açıdan özgün bir katkı sağlamaktadır.

Honneth, Eleştirel Teori'nin temel işlevini toplumsal sorunların incelenmesi, bu sorunlara dair normatif gerekliliklerin kavramsallaştırılması ve bu doğrultuda toplumsal değişime katkı sunmak olarak görmektedir. Habermas'ın toplumsal sorunların pratik boyutlarına yeterince eğilmediğini eleştirerek, sol Hegelci bir yorumla normatif kavramları pratikler çerçevesinde temellendirme arayışına girmiştir. Bu bağlamda, spekülasyon ve soyutlamalardan uzak durarak deneyim merkezli bir sosyal teori geliştirmeye çalışmış; Mead'ın sosyal psikolojisini zemin olarak kullanarak bireyin öznelerarası ilişkiler üzerinden kimlik inşa etme sürecini teorisinin merkezine yerleştirmiştir. Böylelikle Honneth, "tanınma uğruna mücadele" kavramına ulaşmış ve toplumsal çatışmaları yalnızca olumsuz değil, aynı zamanda ilerletici ve dönüştürücü bir potansiyele sahip süreçler olarak değerlendirmiştir.

Günümüz toplumunda giderek artan eşitsizlikler karşısında yükselen öfke, güvensizlik ve dışlanmışlık duygularını anlamada Honneth'in tanınma teorisi önemli bir işlev üstlenmektedir. "Me Too" hareketi, göçmenlerin hak

mücadeleleri veya George Floyd olayları etrafında gelişen kitlesel eylemler, tanınmama deneyimlerinin kolektif düzeye taşındığında nasıl mücadele pratiklerine dönüştüğünü açık biçimde göstermektedir. Honneth'e göre bireyin aile, toplum ve devlet düzeyinde tanınmaması, belirli bir eşiği aştığında kolektif mücadelelere yol açmakta; bu mücadeleler de tanınma taleplerine karşılık buldukça toplumsal ilerleme ve barışın zemini güçlenmektedir.

Her ne kadar çalışmada da tartışıldığı üzere Honneth'in yaklaşımı pratik düzeyde birtakım sınırlılıklarla karşı karşıya olsa da — örneğin kurumsal iktidar ilişkilerini ya da küresel kapitalist yapıların etkisini yeterince hesaba katmaması gibi — tanınma üzerine düşünmek ve politika üretmek, özellikle dışlanma ve sayılmama deneyimlerinin yoğunlaştığı günümüz toplumları için önemli imkânlar sunmaktadır. Bu nedenle tanınma kuramı, yalnızca normatif bir teori değil, aynı zamanda güncel toplumsal hareketleri, demokratik talepleri ve yeni kimlik siyasetlerini anlamak açısından da açıklayıcıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma Honneth'in teorisinin literatürdeki özgün katkısını vurgulamakta, Türkiye bağlamında bürokratik kültür, kimlik politikaları ve toplumsal farklılıkların yönetimi gibi alanlarda verimli bir analiz imkânı sunduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmaların, tanınma sorunlarını göç, toplumsal cinsiyet, kültürel çoğulculuk ve kurumsal reform süreçleri gibi bağlamlarda daha ampirik verilerle ele alması, kuramın açıklayıcılığını derinleştirecek ve sosyal adalet tartışmalarına daha güçlü bir kuramsal-pratik bağ sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Deranty, Jean-Philipp: "Axel Honneth"(Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/339390769_HONNETH_Axel_born_1949, 17.05.2021.

Fraser, Nancy: "From Redistribution to Recognition?", New Left Review, <https://bibliopreta.com.br/wp-content/uploads/2018/01/Fraser-Redistribution-Recognition-Dilema-1.pdf>, 17.06.2021.

Honneth, Axel: Tanınma Uğruna Mücadele, çev. Özgür Aktok, İstanbul, İthaki Yayınları, 2015.

Honneth, Axel: Disrespect; The Normative Foundations of Critical Theory, Polity Press, Cambridge, 2007.

Honneth, Axel: Bizdeki Ben: Tanınma Teorisi Üzerine İncelemeler, çev. Özgür Aktok, İstanbul, İthaki Yayınları, 2018.

Honneth, Axel Fraser, Nancy: Redistribution or Recognition? çev. Joel Golb, J. Ingram, and C. Wilke, New York, Verso Books, 2003.

Langman, Lauren: "The Recognition Theory of No-Body", Axel Honneth and The Critical Theory of Recognition, New York, 2019, Palgrave.

Mollaer, Fırat: "Kimlik Politikasını Yeniden Düşünmek: Çağdaş Tanıma Tartışmalarının Birikimi", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 16, C: 4, s.1135-1147.

University of Columbia: "Axel Honneth" (Çevrimiçi) <https://philosophy.columbia.edu/content/axel-honneth> 17.05.2021.

Genişletilmiş Özet

Bu çalışma, Axel Honneth'in "Tanınma Teorisi" yaklaşımının yapısını, olanaklarını ve kavramsal tartışmalardaki konumunu değerlendirmektedir. Çalışmanın amacı, Honneth'in kuramını merkeze alarak sosyal adaletin bireysel ve kurumsal boyutlarını tartışmaktır. Tanınma, bireyin var olmasından itibaren benliğinin aile, toplum ve devlet içinde kurulmasıyla ilgili merkezi bir problemdir. Günümüz dünyasında bireylerin çeşitli ayrımcılıklara uğraması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin artması ve adaletsizlikler, karşılıklı tanınma olmadan kurulan yapıların adalet ve özgürlük içermediğini göstermektedir.

Frankfurt Okulu'nun üçüncü kuşak düşünürü olarak kabul edilen Honneth, Eleştirel Teori geleneğini devam ettirme ve teori ile pratik arasındaki boşluğu kapatma amacındadır. Honneth, tanınma kavramını mücadeleyi ve benlik inşasını açıklamak için tek yeterli "süper kategori" olarak görmektedir. Teorisi; psikoloji, felsefe ve sosyolojiyi birleştirmekte ve Hegelci kökenlerden ve Habermas'ın iletişimsel akıl görüşünden yararlanmaktadır. Honneth, Habermas'ın teorisinin pratik hayattaki yetersizliklerini ve Marksist düşüncenin ekonomik indirgemeciliğini aşmayı hedeflemektedir. Hegel'in metafizik yorumlarını "ayağı yere basar" hâle getirmek için George H. Mead'ın sosyal psikolojisinden faydalanmıştır.

Honneth'e göre birey, kendini ancak özneler arası ilişkilerde tanıyarak gerçekleştirebilir. Bu süreç, "tanınma uğruna mücadele" kavramıyla ilerlemektedir. Honneth üç temel tanınma kalıbı ve bunlara karşılık gelen sayılmama biçimi tanımlamaktadır. Bunlardan ilki, bireye "özgüven" sağlayan sevgi (aile/yakın ilişkiler) olup, sayılmama biçimi fiziksel bütünlüğün ihlalidir (ör. işkence, tecavüz). İkincisi, bireye "özsaygı" kazandıran hak (hukuki ilişkiler); buradaki sayılmama biçimi ise hakların tanınmaması ve dışlanmasıdır. Üçüncü kalıp olan dayanışma (toplumsal değer), bireyin ayırıcı niteliklerinin ve farklılıklarının değer görmesiyle "öz itibar" sağlar; bu alandaki sayılmama biçimi de itibarsızlaştırma ve aşağılamadır. Bu sayılmama halleri bireysel tecrübelerden çıkıp kolektif bir boyuta ulaştığında örneğin "Me Too" hareketi veya George Floyd olayları gibi toplumsal mücadele pratiklerine dönüşmektedir.

Çalışma, Honneth'in teorisini Nancy Fraser'ın "yeniden dağıtım" (redistribution) yaklaşımıyla karşılaştırarak ele almaktadır. Fraser, ekonomik sorunları (yeniden dağıtım) ve kimlik sorunlarını (tanınma) ikili bir yapıda görürken, Honneth ekonomik talepler de dâhil olmak üzere tüm mücadelelerin temelinde tanınma taleplerinin yattığını savunmaktadır. Çalışma, Honneth'in yaklaşımının kurumsal iktidar ilişkilerini veya küresel kapitalist yapıları yeterince hesaba katmaması gibi eleştirilere rağmen, günümüz toplumsal hareketlerini, demokratik talepleri ve kimlik siyasetlerini anlamak için güçlü bir analitik çerçeve sunduğunu ve Türkiye bağlamındaki analizler için verimli bir imkân sunduğunu vurgulayarak sona ermektedir.

Extended Abstract

This study evaluates the structure and possibilities of Axel Honneth's "Recognition Theory" approach, and its position within conceptual debates. The aim is to discuss the individual and institutional dimensions of social justice by focusing on Honneth's theory. Recognition is a fundamental problem related to the establishment of the individual's self within the family, society, and the state, right from the moment of existence. The discrimination, increasing gender inequality, and injustice experienced by individuals in today's world demonstrate that structures built without mutual recognition lack justice and freedom.

Honneth, considered a third-generation Frankfurt School thinker, aims to continue the tradition of Critical Theory by bridging the gap between theory and practice. Honneth views the concept of recognition as the "super-category" and the only adequate concept to explain struggle and self-construction. His theory interweaves psychology, philosophy, and sociology. Drawing on Hegelian roots and Habermas's communicative view of reason, Honneth seeks to overcome the practical inadequacies of Habermas's theory and the economic reductionism of Marxist thought. He utilizes George H. Mead's social psychology to ground Hegel's "metaphysical" interpretations.

According to Honneth, the individual can only realize themselves through intersubjective relationships. This process advances through the "struggle for recognition". The basis of social conflict lies in experiences of "disrespect" (sayılmama). Honneth defines three primary patterns of recognition and their corresponding forms of disrespect. The first is Love (family/close relations), which provides the individual with "self-confidence"; its corresponding form of disrespect is physical violation (e.g., torture, rape). The second is Rights (legal relations), which grants the individual "self-respect"; disrespect here involves the denial of rights and exclusion. The third pattern, Solidarity (social value), provides "self-esteem" or "dignity" through the valuation of the individual's distinctive qualities and differences, with its form of disrespect being denigration and humiliation. When these experiences of disrespect move beyond individual experiences to reach a collective level, the "Me Too" movement or the George Floyd events, they transform into social struggle practices.

The study discusses Honneth's theory in comparison to Nancy Fraser's "redistribution" approach. While Fraser sees economic issues (redistribution) and identity issues (recognition) as a dual structure, Honneth argues that all struggles, including economic demands, are fundamentally rooted in demands for recognition. The study concludes by emphasizing that despite critiques of Honneth's approach, such as not sufficiently accounting for institutional power relations or global capitalist structures, it offers a powerful analytical framework for understanding contemporary social movements, democratic demands, and identity politics, and provides a productive opportunity for analyses in the Turkish context.